

GEZONDHEID! VOOR IN JULLIE PARTIJPROGRAMMA

GGD WEST-BRABANT

September 2021

Voorwoord

Nooit eerder waren inwoners voorafgaand aan gemeenteraadsverkiezingen zó bezig met hun gezondheid als nu: Corona, het testen en vaccineren, de invloed van onze leefstijl, de beschermende maatregelen, de psychische gevolgen...

Dit is hét moment om je in het partijprogramma te profileren op het thema publieke gezondheid. De GGD gaat graag samen met jullie deze uitdaging aan. In mei jl. stuurden we raadsleden en partijbesturen drie belangrijke kernboodschappen voor een gezonde samenleving:

1. Laten we leren van Corona en inzetten op preventie
2. Laten we samenwerken, want gezondheid raakt élk beleidsterrein
3. Laten we gezondheid zo eerlijk mogelijk verdelen

In dit document geven we een verdere verdieping en onderbouwing in tekst, beeld en geluid. Informatie die direct opgenomen kan worden in het verkiezingsprogramma of als inbreng gebruikt kan worden bij onder meer interviews, presentaties en discussiebijeenkomsten.

Zijn er aanvullende, inhoudelijke vragen? Stel die ons zeker.

Samen gaan we voor gezonde gemeenten in West-Brabant. Voor gezondheidswinst voor de inwoners!

Met vriendelijke groet,
Annemieke van der Zijden,
Directeur Publieke gezondheid.

Toelichting van de iconen in de tekst:

Kijk

Lees

Doe

Check

Thema's

Klik op een woord en ga direct naar de plaats waar dit thema behandeld wordt.

Laten we leren van Corona en inzetten op preventie

Wake up call

Na jaren waarschuwen kwam het er tóch van. We zagen het aankomen. Tien jaren geleden schreven we al dat door klimaatverandering, meer internationale reisbewegingen, toenemende resistentie en intensieve veeteelt grote uitbraken van infectieziekten op de loer liggen. Dat we niet in een glazen bol kunnen kijken, maar ons wel kunnen voorbereiden. Dat er voldoende kennis en capaciteit moet zijn om direct en goed te kunnen handelen als dat nodig is. Winter 2020: het was nodig! Covid-19 begon zijn opmars. Het was voor de GGD de start van testen, informeren, bron- en contactonderzoek, vaccineren, en adviseren over aanpak en impact. Die impact van Corona was en is nog altijd enorm. We zijn er nog niet. Corona heeft korte en lange termijn gevolgen, ook ná 2022.

De [film Golfbrekers](#), waarin collega's van de GGD West-Brabant hun ervaringen delen en terugkijken op 1 jaar Corona,

Vol inzetten op een gezonde leefstijl

Eén op de drie Coronapatiënten op de Intensive Care heeft ernstig overgewicht. Van de totale Nederlandse volwassen bevolking heeft ongeveer één op de zeven ernstig overgewicht. Leefstijl gerelateerde aandoeningen, zoals ernstig overgewicht, blijken dus invloed te hebben op het ziekteverloop van Corona. Een gezonde leefstijl kán ergere klachten voorkomen.

In West-Brabant heeft momenteel de helft van de volwassenen en 60% van de ouderen overgewicht (incl. ernstig overgewicht). Dat is méér dan in Nederland én er is sprake van een groeiende trend. Tijdens de Coronaperiode zijn bovendien mensen juist veel minder gaan bewegen. In West-Brabant zegt ruim een kwart van de volwassenen tijdens Corona minder te zijn gaan bewegen en/of sporten.

Het gebruik van tabak, alcohol en stimulerende middelen heeft een negatieve invloed op de werking van het immuunsysteem. Volgens het Trimbos Instituut is het aannemelijk dat rokers, overmatige drinkers en drugsgebruikers meer risico lopen op een Corona-

infectie of dat de ziekte zich ernstiger ontwikkelt. Momenteel drinkt ruim de helft van de West-Brabantse volwassenen meer dan een glas alcohol per dag, ongeveer 15% van hen rookt en 6% gebruikt softdrugs.

De urgentie van aandacht voor een gezonde leefstijl mag duidelijk zijn. Om pandemieën als Corona in de toekomst beter het hoofd te kunnen bieden, én om ziekten als dementie, diabetes, kanker, beroerte, en hart- en vaatziekten te voorkomen is dit noodzakelijk.

[Wij zijn zelf het medicijn](#), over het voorkomen van dementie door een gezonde leefstijl.

De leefstijlcijfers voor je eigen gemeente op de [Brabantscan](#).

- [Het Landelijk Preventieakkoord](#)
- [Informatie over lokale preventieakkoorden](#) (óók in West-Brabant!)

Extra aandacht voor mentale gezondheid

De Coronacrisis heeft grote impact op het welbevinden van mensen. Oorzaken zijn onder meer ziekte, rouw, angst voor het virus, eenzaamheid, geldproblemen, en zorgen over school en werk. In West-Brabant zegt 18% van de volwassenen en 10% van de ouderen zich angstiger te voelen door Corona. 21% Van de volwassenen en 12% van de ouderen geeft aan door Corona minder controle te hebben over het eigen leven. 17% Van de volwassenen en 11% van de ouderen zegt zich door de coronacrisis meer eenzaam te voelen.

Onderzoeken laten zien dat jongeren en jongvolwassen door de coronamaatregelen, méér dan andere leeftijdsgroepen, mentale gezondheidsproblemen zoals eenzaamheid, somberheid en angst ervaren. Kinderen en jongeren worden ook hard geraakt door de coronamaatregelen. Belangrijke bouwstenen voor hun toekomst, zoals onderwijs, basiszorg en een veilig thuis, zijn in het gedrang.

Al ruim vóór Corona was het bevorderen van de mentale gezondheid van de jeugd één van de belangrijkste doelen uit de landelijke gezondheidsnota. In West-Brabant voelt één

op de tien jongeren uit de tweede en vierde klas van het voortgezet onderwijs zich onvoldoende weerbaar. Bijna een kwart voelt zich gestrest door alles wat zij moeten doen. Bijna één op de acht heeft een verhoogd risico op psychosociale problemen. De landelijke Volksgezondheid Toekomst Verkenning spreekt over een toenemende mentale druk op jongeren, die door de coronacrisis een nog grotere opgave is geworden.

[De trailer van het project Kinderrechten NU](#)

Ter inspiratie de [Handreiking bevordering mentale gezondheid jeugd van het Trimbosinstituut en Pharos](#)

Goed voorbereid zijn

Publieke gezondheid gaat over het beschermen, bewaken en bevorderen van de gezondheid van onze inwoners. We beschermen mensen tegen gezondheidsrisico's waarop ze zelf geen of weinig invloed hebben: infectieziekten, milieuvervuiling, klimaatverandering, sociaal-economische belemmeringen.

Door testen, bron- en contactonderzoek, maatregelen, informeren, adviseren en vaccineren beschermden we de West-Brabantse inwoners tijdens de Coronapandemie.

Er volgen vast en zeker nog veel evaluaties over de aanpak van de Coronacrisis, maar belangrijke conclusies tot nu toe zijn:

- Zorg voor een steviger en gegarandeerd fundament van gezondheidsbescherming
- Maak gezondheidsbescherming niet afhankelijk van lokale (on-)mogelijkheden en budgetten
- Werk nog meer samen met zorg- en andere ketenpartners en doe een gezamenlijke voorbereiding op crises (*ook training en oefening*)
- Spreek duidelijk af over aansturing (*VWS, RIVM, gemeenten en GGD-en*)

- [Een sterk fundament onder gezondheidsbeschermende taken](#)
- [Governance gezondheids crisis](#)

Alle Coronacijfers en cijfers over de impact van Corona op de gezondheid van de West-Brabantse inwoners in de [Brabantscan](#).

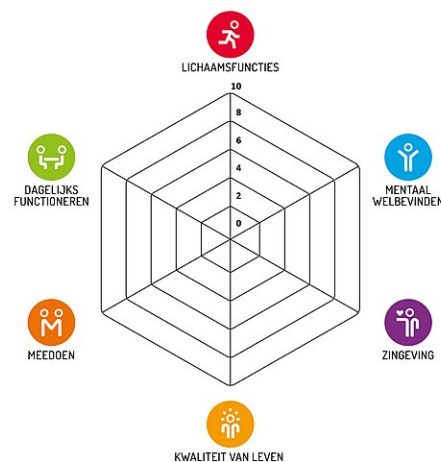
Laten we samenwerken, want gezondheid raakt élk beleidsterrein

Alleen ga je sneller, samen kom je verder

De tijd dat de verantwoordelijkheid voor volksgezondheid bij één wethouder lag lijkt voorbij. Gezondheid is de optelsom van verschillende aspecten van het leven: wonen, leren, werken, ontmoeten, eten, sporten, spelen, armoede, uitgaan, slapen, veiligheid... Gezondheidsbeleid grijpt aan bij verschillende beleidsterreinen. Als zij samenwerken aan het bevorderen van de gezondheid van de inwoners levert dat uiteindelijk het mooiste resultaat en de meeste gezondheidswinst op. Al vraagt het wel meer tijd en meer overleg. impact. Die impact van Corona was en is nog altijd enorm. We zijn er nog niet.

Positieve gezondheid

Gezondheid is breder dan de afwezigheid van ziekte en klachten. Je voelt je gezond als je de veerkracht hebt te kunnen omgaan met de uitdagingen die op je pad komen. Gezondheid heeft te maken met onder meer veilig wonen, meedoen in de samenleving, leren, ontmoeten, de juiste ondersteuning vragen, bewegen en werken. Gezondheid is een samenspel van ál die kanten van het leven. Het (onderbouwde) gedachtengoed 'positieve gezondheid' gaat uit van een dynamische invulling van gezondheid in zes dimensies:

Positieve gezondheid gaat uit van eigen regie van mensen en zet mensen in hun kracht. De dimensies van positieve gezondheid bieden het publieke gezondheidsbeleid aangrijpingspunten: integraal én breed. Verschillende gemeenten in West-Brabant baseren hun lokale gezondheidsnota's al op het model positieve gezondheid. Ook andere partners werken ermee, zoals bijvoorbeeld WMO-consulenten en huisartsen.

De [presentatie van Machteld Huber](#), grondlegger van positieve gezondheid, tijdens het Webinar van ANIMO Oosterhout.

[Ga zelf aan de slag met het spinnenweb](#)

[Positieve gezondheid in gemeenten – 5 weetjes](#)

Collegebreed: integraal álle portefeuilles aan zet

Voor het bevorderen van de gezondheid zijn meerdere beleidsterreinen aan zet. De openbare ruimte kan zo ingericht worden dat mensen meer kans hebben op ontmoetingen. Natuur in de omgeving kan uitnodigen om te bewegen en te ontspannen. Korting op contributie biedt álle kinderen kans lid te zijn van een sportclub. Samen cultureel bezig zijn verbindt.

Kookcursussen voor alleenstaande mannen maakt hen minder eenzaam. Niets staat op zichzelf. Een integrale aanpak van gezondheid helpt iedereen.

Uit de Discussienota 'Zorg voor de Toekomst': 'Er is een beweging nodig van de huidige focus op ziekte en zorg naar het bevorderen van gezondheid en welbevinden. Het moet minder gaan om 'de patiënt' en meer om 'de mens' en hoe hij of zij invulling wil geven aan zijn of haar leven. Dat vraagt om een betere inbedding in onze gezondheidszorg van preventie, leefstijl en eigen regie en een krachtiger investering in de sociale basis en inzet op een vroegtijdige aanpak van sociale problematiek'.

Kortom preventie verbreden en verdiepen.

- [Het Regiobeeld West-Brabant 2.0 over uitdagingen in zorg en welzijn in de toekomst](#)
- [Gezondheid breed op de agenda](#)

We lichten er twee belangrijke, actuele omgevingsopgaven uit.

- Woningbouw: gemeenten in onze regio staan voor de grote opgave om én meer woningen te bouwen, én daarbij verschillende functies te herbergen (winkels, bedrijven, verkeer, zorg, natuur), én de omgeving gezond in te richten.

- Klimaat: de gevolgen van de klimaatverandering liegen er niet om. Wateroverlast, hittestress, extreem weer. In West-Brabant vindt bijvoorbeeld 39% van de volwassenen en 30% van de ouderen dat hun buurt onvoldoende plekken voor verkoeling heeft. Het creëren van meer schaduwplekken is nodig. Gezondheid vanaf het begin meewegen levert gezondheidswinst op.

- [De Kernwaarden voor een gezonde leefomgeving](#)
- [Hoe gezond is een landelijk luchtje](#)

Op de [Brabantse Omgevingsscan](#) (Bros) hoe de inwoners uit uw gemeente de invloed van de omgeving op hun gezondheid beleven.

Preventiecoalities

Bevordering van de gezondheid doen gemeenten en GGD niet alleen. Veel partijen zijn hierin actief: huisartsen, zorgverzekeraars, ziekenhuizen, GGZ, verslavingszorg, natuurorganisaties, scholen, vrijwilligersorganisaties, buurtverenigingen, werkgevers enzovoorts. Samen aan gezondheidsdoelen werken bevordert de effectiviteit. Goede coördinatie van het samenwerkingsproces vergroot dit nog meer. Als het gaat om preventieactiviteiten voor risicogroepen zijn gemeenten en zorgverzekeraars belangrijke spelers. Zij regisseren en financieren deze preventieactiviteiten vanuit hun taken in de Zorgverzekeringswet, de Wet maatschappelijke ondersteuning, de Wet publieke gezondheid, de Wet langdurige zorg en de Jeugdwet. Structurele, niet vrijblijvende samenwerking tussen gemeente en zorgverzekeraar in een preventiecoalitie biedt meer kansen.

[Inspiratie uit andere regio's](#)

Laten we gezondheid zo eerlijk mogelijk verdelen

Hardnekkig

Al in 1989 verscheen het eerste rapport van de programmacommissie Sociaal Economische Gezondheidsverschillen. Ruim dertig jaar later zijn er, ook in West-Brabant, nog steeds grote groepen inwoners die door hun woon-, leef- en werksituatie korter leven en minder jaren in goede gezondheid doorbrengen. Het lijkt erop dat Corona deze verschillen alleen maar groter maakt.

Inwoners met een lagere opleiding (basisonderwijs/ vmbo) leven zes jaren korter dan mensen met een hbo of universitaire opleiding. Ook brengen zij vijftien jaren langer in minder in goede gezondheid door (CBS).

Gezondheidsvaardigheden

Eén op de drie volwassenen heeft beperkte gezondheidsvaardigheden. Dit betekent dat zij moeite hebben om informatie over hun gezondheid te verkrijgen, te begrijpen en toe te passen. Behalve over lezen, schrijven en rekenen, gaan gezondheidsvaardigheden ook onder meer over eigen regie en het kunnen stellen van vragen.

Gezondheidsvaardigheden omvatten dus meer dan laaggeletterdheid. In West-Brabant zegt 8% van de volwassenen en 15% van de ouderen weinig regie te hebben over het eigen leven. De Coronacrisis zorgde voor nog minder controle. 15% Van de volwassenen en 20% van de ouderen zegt het moeilijk te vinden om hulp te vragen bij problemen met de gezondheid.

Het ontbreken van gezondheidsvaardigheden is een bepalende factor voor ongelijkheid in gezondheid. Verschillende zorgverleners in onze regio volgden bij Pharos al de training 'Effectief communiceren met mensen met beperkte gezondheidsvaardigheden'.

[Hoe het staat met de gezondheidsvaardigheden in uw eigen gemeente,](#)

[Hoe taalambassadeur Jolanda de RIVM uitnodigingsbrief voor de Coronavaccinatie vindt](#)

[Meer over gezondheidsvaardigheden](#)

Oorzaken structureel aanpakken

De Raad voor Volksgezondheid en Samenleving schrijft:

'Om gezondheidsachterstanden te verkleinen is een gelijktijdige, wederzijds versterkende aanpak van maatschappelijke oorzaken van ongezondheid én van leefstijl en gedrag nodig. Dit betekent een verbreding naar andere domeinen dan de zorg van het huidige

landelijke beleid en van veel lokaal beleid'. Ook hier een domein overstijgende, integrale aanpak. In werkelijkheid is de achterliggende ongelijkheid complex en overstijgt die individuele mogelijkheden om die te beïnvloeden.

[Meer achtergrondinformatie over gezondheidsverschillen,](#)

Bij de start beginnen en volhouden

De eerste 1.000 levensdagen zijn cruciaal voor een goede start. De gezondheid voor, tijdens en na de geboorte blijkt een belangrijke voorspeller van zowel fysieke als mentale problemen op latere leeftijd. Kinderen die in de eerste 1.000 dagen van hun leven blootstaan aan risicofactoren zoals stress, slechte voeding, rook of mishandeling beginnen met een achterstand. Hierdoor kunnen zij zich op fysiek, mentaal en sociaal gebied minder goed ontwikkelen. Voor de gezondheid en ontwikkeling van een kind zou het niet uit mogen maken waar zijn of haar wieg staat.

Gezondheidsverschillen gaan vaak over van generatie op generatie. Opgroeien in armoede beperkt kinderen in hun groei en ontwikkeling. Het betekent minder kansen op gezond leven: geen lid van een sportclub, minder vaak naar de tandarts, minder sociale contacten. In West-Brabant geeft 7% van de ouders van 0-11 jarigen aan dat hun geldgebrek risicovol is voor de gezondheid van hun kind.

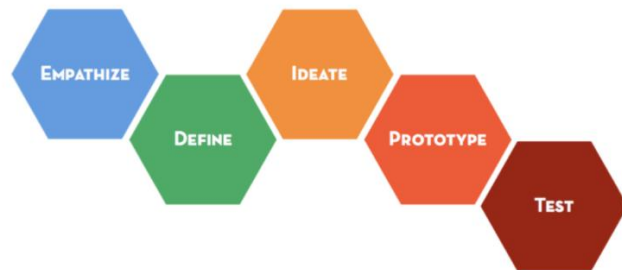
[Hoe ongelijkheid zich in de eerste levensjaren aftekent,](#)

[De handreiking Omgaan met kinderarmoede in het sociaal domein](#)

Co-creatie

Een oplossing beklijft het beste als mensen zélf betrokken zijn bij de uitwerking. Niet werken vóór inwoners, maar werken mét inwoners en dóór inwoners. Samen het probleem begrijpen, de vraag definiëren, ideeën bedenken, een concrete oplossing uitwerken en testen.

- [Inwoners in de hoofdrol](#)
- [Hoe inwoners met een lage SES en/of migrantenachtergrond bereiken en betrekken?](#)

[Een TED talk over design thinking](#)

Er op af

Soms bereiken we de mensen die het nodig hebben niet vanzelf. Dan moeten we er op af, op zoek naar vindplaatsen: vakantieparken uitzendbureaus voor arbeidsmigranten, preventieve huisbezoeken aan ouderen, hangplekken. Het in beeld krijgen van en hulpverlening aan onbereikbare, kwetsbare mensen is van oudsher een publieke gezondheidstaak.

[Uit beeld? Kwetsbare mensen op vergeten plekken](#), de inzet van de GGD West-Brabant op camping Fort Oranje.

Samengevat

Laten we leren van Corona en inzetten op preventie, door:

- vol in te zetten op een gezonde leefstijl;
- extra aandacht te geven aan mentale gezondheid;
- goed voorbereid te zijn.

Laten we samenwerken aan preventie, want gezondheid raakt élk beleidsterrein, door:

- uit te gaan van het gedachtegoed Positieve gezondheid;
- collegebreed, integraal álle portefeuilles in te zetten;
- te bouwen aan preventiecoalities.

Laten we gezondheid zo eerlijk mogelijk verdelen, door:

- in te zetten op gezondheidsvaardigheden;
- aan te grijpen bij de oorzaken;
- jong te beginnen en vol te houden;
- co-creëren;
- naar vindplaatsen toe te gaan.

Aanvullende vragen

We zouden over de publieke gezondheid een encyclopedie kunnen maken. Onze organisatie heeft nog veel meer kennis in huis. Leven er in voorbereiding op de Gemeenteraadsverkiezingen 2022 nog aanvullende vragen over publieke gezondheid of is er behoefte aan meer of andere cijfers: mail ons dan gerust voor onderbouwing en specifieke nadere informatie.

Stuur vragen naar g.broek@ggdwestbrabant.nl onder vermelding van GR22.

Alle vragen en antwoorden publiceren wij in een FAQ op onze vernieuwde website op www.ggdwb.nl.

GGD West-Brabant,
September 2021,
Breda.

